

เอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์และสรุปแนวคิด ซึ่งจะนำมาใช้ในการวิจัยเรื่องนี้มาจากเอกสารอ้างอิง และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อต่อไปนี้ ความหมายของประชาธิปไตย ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตยของเยาวชน แบบวัดทัศนคติแบบดีเคิร์ท และแบบสอบถามยกสถานการณ์ ระดับความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตย และการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และ 2503

ประชาธิปไตย

คำว่า ประชาธิปไตย หรือ Democracy นั้น มาจากภาษากรีกคือ Demos แปลว่า "ประชาชน" และ Kratos แปลว่า "การปกครอง" ¹ ดังนั้น คำว่าประชาธิปไตย หรือ Democracy แปลว่า การปกครองโดยประชาชนหรือประชาชนมีอำนาจสูงสุด

ศรเพชร มีศรี ² ศึกษาเกี่ยวกับประชาธิปไตยจากสารานุกรมทางสังคมศาสตร์ (Encyclopedia of the Social Science : 1967) พบว่า ประชาธิปไตย แบ่งออกได้เป็น 3 ระบบ คือ

¹ Democracy as a form of Government, "International Encyclopedia of the Social Sciences (New York : The McMillian Company & Free Press, 1968), p. 115.

²ศรเพชร มีศรี, "ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 7 ในภาคกลาง" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521), (อัสสัมชัญ), หน้า 16.

1. ประชาธิปไตยในระบบการเมืองการปกครอง (Political Democracy) เป็นประชาธิปไตยที่เน้นถึงรูปแบบของรัฐบาล ระบบการปกครอง การกำหนดคให้ มีรัฐธรรมนูญ รัฐสภา ตลอดจนการจัดตั้งองค์การต่าง ๆ ตามปรัชญาของประชาธิปไตย

2. ประชาธิปไตยในระบบเศรษฐกิจ (Economic Democracy) เป็นเรื่องของการจัดระบบเศรษฐกิจในสังคมแบบเสรีนิยม คุ้มครองสิทธิและแรงงาน เคารพสิทธิปัญหาของบุคคล ประกันสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การสร้างพลังการครอง ในทางเศรษฐกิจและแรงงาน การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำค่าสูงในทางเศรษฐกิจ

3. ประชาธิปไตยในระบบวิถีชีวิตของบุคคล (Social Democracy) คือ ประชาธิปไตยที่เน้นถึงการประพฤติกฎมัติของบุคคลในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ คือ มีจิตใจ ค่านิยม บุคลิกภาพ และวิถีทางดำเนินชีวิตอย่างเป็นประชาธิปไตย เช่น การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การมีวินัยในตนเองและในสังคม การมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ และต่อสังคม การใช้สิทธิของตนเองอย่างสมบูรณ์ภายในขอบเขตของกฎหมายและกติกาสังคม ตลอดจนการรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

ประชาธิปไตยในค่านการปกครอง

ดร. หยุต แสงอุทัย กล่าวว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองตนเอง โดยประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครองและผู้ใ้ปกครอง กล่าวคือ ถ้าพิจารณาจากแง่ของ ราษฎร มี 3 ประการ คือ ประชาธิปไตยโดยตรง ได้แก่ การที่ใ้ราษฎรออกเสียงลงมติ ในบรรการัฐกิจโดยตรง ประชาธิปไตยโดยอ้อม หรือทางผู้แทนราษฎร และประชาธิปไตยแบบผสม¹

จรรยา สุภาพ อธิบายว่า "ระบอบประชาธิปไตย" เป็นระบอบการปกครองที่ ประชาชนทั้งหลายเป็นผู้นำ และเป็นผู้ควบคุมรัฐบาล ไม่ใช่รัฐบาลเป็นผู้ควบคุมประชาชน²

¹ หยุต แสงอุทัย, คำบรรยายกฎหมายรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพฯ: คณะ-
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512), หน้า 31.

² จรรยา สุภาพ, ศัพท์วิชาการทางรัฐศาสตร์ (กรุงเทพฯ: ใจวัฒนาพานิช,
2512), หน้า 27.

นอกจากนี้ เสรี ไชยสุต กล่าวว่

ประชาธิปไตย คือการปกครองโดยราษฎรส่วนมากที่สุดที่จะทำได้ การปกครองนั้นจะตองจัดให้เป็นประโยชน์แก่ราษฎรโดยทั่วหน้ากัน ผู้ปกครองจะเป็นราษฎรปกครองด้วยตนเองหรือ ราษฎรตั้งผู้แทนก็ตาม การปกครองจะตองดำเนินภายใต้กฎหมาย ความยุติธรรมและเหตุผล ไม่ใช่กระทำไปตามความพอใจของผู้ปกครองหรือผู้มีอิทธิพลทางการเมือง ¹

ประชาธิปไตยในด้านการดำเนินชีวิต

ประชาธิปไตยไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องรูปแบบการปกครองเท่านั้น ยังรวมถึงวิถีทางในการดำเนินชีวิตในสังคมด้วย บุคคลที่จะอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุขและความสำเร็จจะตองมีวิถีทางในการดำเนินชีวิตและมีคุณลักษณะดังนี้ ชานินทร์ กรัยวิเชียร บรรยายว่า จะตองเลือกวิถีในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตองเคารพกฎหมายและให้ความร่วมมือประกอบกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และพยายามแก้ไขค่านิยมของสังคมและสร้างค่านิยมใหม่ในระบอบประชาธิปไตย ² สำหรับ อมร รักษาสัจย์ ได้กำหนดคุณลักษณะของบุคคลในระบอบประชาธิปไตย ว่า จะตองนับถือความเสมอภาค เสรีภาพของบุคคล และนับถือความสำคัญของแต่ละคน เคารพและให้เกียรติบุคคลที่สร้างความสำเร็จได้ด้วยตนเอง ³ ส่วนพจน์ สะเพียรชัย กล่าวว่าบุคคลที่ยึดมั่นในคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานของประชาธิปไตย ตองเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น มีความอดทนต่อการขัดแย้ง รู้จักประมาณตน มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และมีความสุข-

¹ เสรี ไชยสุต, "สิทธิและหน้าที่ของประชาชน" (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก กองทัพบก, 2509.) (จัดสำเนา). หน้า 58 -59.

² ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ระบอบประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์-คุรุสภา, 2520), หน้า 99.

³ อมร รักษาสัจย์, 2514 การปกครองระบอบประชาธิปไตย คู่มือนิเทศการ-ศึกษา การสอนเรื่องการเมืองการปกครองของประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการ-ศึกษา), หน้า 42.

รอบคอบในการแก้ปัญหา¹ ซึ่งตรงกับความคิดของ กมล สมวิเชียร ที่เน้นในเรื่องการยอมรับ ความคิดเห็นของคนอื่น การเป็นคนหนักแน่น ไม่หุเบา และมีทัศนคติที่ดีต่อคนอื่น² ในขณะที่ สาโรช บัวศรี ให้คุณสมบัติของบุคคลที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขว่าจะต้องเป็นผู้ที่มี การยอมรับ สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม คือต้องรู้จักการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันทำงานและมีปัญญาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิต³ นอกจากนี้ นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ และวีรบุษ วิเชียรโชติ ได้เพิ่มเติมว่า บุคคลที่จะอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ต้องมีวินัยธรรม คุณธรรม และสันติธรรม หมายความว่า การอยู่ในสังคมต้องรู้จักขอบเขต กติกา สำนึกในหน้าที่ มีศีลธรรมและไม่เอาวัดเอาเปรียบคนอื่น มุ่งประสานประโยชน์ในสังคมให้มากที่สุด⁴

จะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยนั้นมีความหมายกว้างขวางทั้งในรูปแบบการปกครองและวิถีทางในการดำเนินชีวิต อันมีหลักต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งประชาธิปไตยนั้นมิได้มีความหมายเฉพาะในด้านนามธรรมหรือเพียงคำพูดเท่านั้น แต่ประชาธิปไตยสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้ แต่ความสำเร็จของประชาธิปไตยนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำไปใช้และสติปัญญาของแต่ละคน โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

¹ พจน์ สะเพียรชัย, "ลักษณะสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง" พัฒนาวิทยา สำนักงานทดสอบวิทยาลัยวิชาการศึกษาระสามมิตร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สยาม-การพิมพ์, 2516), หน้า 12.

² กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 35.

³ สาโรช บัวศรี, ความคิดบางประการในวิชาการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สงเสริมอาชีพ, 2508), หน้า 5 -6.

⁴ นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ และวีรบุษ วิเชียรโชติ, อารยะประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทประชาชน จำกัด, 2517).

ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตยของเยาวชน

ในเรื่องความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตยนี้ ชาญ อึ้งวงศ์ ได้ศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษายุ่งใหญ่ระดับ 4 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษามาก่อนใหญ่ เข้าใจเนื้อหาวิชาเป็นบางส่วน เช่น ประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตประจำวัน แต่ไม่เข้าใจในบางเรื่อง เช่น ลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น¹ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ วนิตา ชนสุภาณุเวช ที่ได้ศึกษาเพื่อสำรวจความถึกและความสนใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจเกี่ยวกับความหมายของประชาธิปไตย ทั้งในการดำรงชีวิต และความคิดที่เป็นประชาธิปไตย แต่ก็ยังมีส่วนน้อยที่มีทัศนคติไม่ดีต่อรัฐบาล² และการค้นพบของ วัลลภ พุ่มพวง ซึ่งศึกษาถึงความคิดเห็นของคนไทย เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนที่จบชั้นประถมปีที่ 4 และไม่ได้อีกมาต่อ ปรากฏว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไม่ถูกต้องในเรื่องความรับผิดชอบในหน้าที่ของพลเมืองดี ความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย ค่านิยม และคำสอนในศาสนา มีอยู่เรื่องเดียวที่เข้าใจถูกต้องคือ การอยู่ร่วมกันในชุมชนชนบทธรรมนิยม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย³

¹ ชาญ อึ้งวงศ์, "ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษายุ่งใหญ่ระดับ 4 ในจังหวัดพระนคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511), (อัดสำเนา). หน้า 52. 007101

² วนิตา ชนสุภาณุเวช, "การสำรวจแนวความคิดและความสนใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2512" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), (อัดสำเนา). หน้า 31-32.

³ วัลลภ พุ่มพวง, "ความคิดเห็นของคนไทยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี" : บทคัดยช.

จากการวิจัยที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า เยาวชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นและความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตประจำวัน แต่ในเรื่องที่ไกลตัวออกไป เช่น ระบอบรัฐธรรมนูญ บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือการวินิจฉัยปัญหาทาง ๆ ในระบอบประชาธิปไตย นั้น ยังไม่เข้าใจหรือยังเข้าใจไม่ถูกต้องนัก

สำหรับการศึกษาเพื่อหาข้อแตกต่างของความรู้ ความเข้าใจ เรื่องประชาธิปไตย ระหว่างเพศหญิงและเพศชาย นั้น มีผู้ทำการวิจัยไว้หลายท่าน อาทิ เช่น สถิต จิตตะนาถ¹ ได้ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังพบว่านักเรียนทั้งสองกลุ่ม มีความเข้าใจดีมาก ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตย การใช้สิทธิเสรีภาพในการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และการเสียภาษีอากร¹ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระวรรณ พินุลย์ ที่พบว่า นักเรียนหญิงและนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเข้าใจในประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน และมีการปฏิบัติจริงในระบอบประชาธิปไตย ไม่แตกต่างกันด้วย²

เอลเลน จอย สมิท (Ellen Joy Schmink) ยืนยันว่า ความแตกต่างเรื่องเพศ ไม่มีผลต่อความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตยของนักเรียนแต่อย่างใด³

¹ สถิต จิตตะนาถ, "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดอุบลราชธานี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), (อัครสาเนา). หน้า 52.

² วีระวรรณ พินุลย์, "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในระบอบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), (อัครสาเนา). หน้า 32.

³ Ellen Joy Schmink, "A Study of Attitudes Towards Citizenship as Reported by Suburban High School Students," Dissertation Abstracts International, Vol 34, No. 4 (October, 1973), p. 1499A.

แต่ประวัติ อรรถวิเวก กล่าวว่า มโนทัศน์ของนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับประชาธิปไตยแตกต่างกัน¹ เสาวนีย์ ทองรวย ก็ได้พบเช่นเดียวกันว่า นักเรียนหญิงมีทัศนคติที่คัดค้านการเมืองมากกว่านักเรียนชาย²

สรุปแล้ว เพศเป็นตัวแปรที่น่าจะมีการศึกษาต่อไปว่ามี ผลต่อความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตยหรือไม่ด้วย เหตุที่มีผู้วิจัยหลายท่าน พบว่า เพศมีอิทธิพลต่อความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตย ในขณะที่ผู้วิจัยอีกหลายท่านไม่พบว่า เพศมีอิทธิพลต่อความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตย

สำหรับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับประชาธิปไตยของเด็กกับอาชีพของบุพการีของเด็กนั้น วรณวิมล ทิมพานิช ได้ศึกษาพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกับสภาพแวดล้อมทางบ้าน อันได้แก่ อาชีพ และรายได้ของบิดา ไม่มีความสัมพันธ์กัน³ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จีรังลักษณ์ ศกุนตะลักษณ์ ที่พบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดามารดา และรายได้ของบิดา⁴

¹ ประวิทย์ อรรถวิเวก, "มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), (อัครสำเนา). หน้า 32., 48.

² เสาวนีย์ ทองรวย, "ทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลางต่อการเมืองไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520), (อัครสำเนา). หน้า 34.

³ วรณวิมล ทิมพานิช, "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), (อัครสำเนา). หน้า 79.

⁴ จีรังลักษณ์ ศกุนตะลักษณ์, "มโนทัศน์เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), (อัครสำเนา). หน้า 39 - 41.

แต่จำเนียร แสงสว่าง ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่อการเมืองและปัญหาสังคม เศรษฐกิจของนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันคือ นิสิตที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ จะมีหัวก้าวหน้า รุนแรงกว่านิสิตที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง¹ ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของ รัตนภรณ์ มหาสารานนท์ ที่พบว่า มโนทัศน์เรื่องประชาธิปไตยของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในกรุงเทพมหานครต่างจากความรายได้ของบิดา และตามการศึกษาของบิคามารดา²

สรุปแล้วจะเห็นว่า ยังหาข้อยุติไม่ได้ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองมีผลหรือมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียน จึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจและต้องการศึกษาว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกันจะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยแตกต่างกันหรือไม่ เพียงใด

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนวิชาหน้าที่พลเมืองว่า มีผลต่อการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตยหรือไม่นั้น ไฉยรัตน์ เป็ยมเพิ่มพูน พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่า วิชาหน้าที่พลเมืองเป็นวิชาสำคัญ แต่ครูยังไม่ค่อยสนใจการสอนระบบบรรยายอยู่มาก และไม่จัดกิจกรรมเพื่อความ เป็นพลเมืองดีให้แก่ นักเรียน ทำให้นักเรียนไม่ชอบเรียนวิชานี้ทั้ง ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน³ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ

¹จำเนียร แสงสว่าง, "ทัศนคติต่อการเมืองและปัญหาสังคม เศรษฐกิจ : ศึกษาเปรียบเทียบนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), (อัครสำเนา). หน้า 169.

²รัตนภรณ์ มหาสารานนท์, "มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), (อัครสำเนา). หน้า 48.

³ไฉยรัตน์ เป็ยมเพิ่มพูน, "การศึกษาเกี่ยวกับการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นประถมปีที่ 4 ของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดพระนคร" : 38 - 48.

สุธรรมมา สุจวิตตานนท์¹ สิริมา พอค้า² และ ริชาร์ด ซี. เรมี³ ที่พบว่า นักเรียนมีทัศนคติไม่ดีต่อวิชาหน้าที่พลเมือง เกิดความเบื่อหน่าย เนื่องจากการสอนของครูไม่คำนึงถึงความต้องการของนักเรียน ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและครูขาดอุปกรณ์การสอน อีกทั้งเนื้อหาวิชาที่สอนไม่อาจจะนำมาปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน ส่วนความต้องการที่สอดคล้องกันของนักเรียน ที่พบจากการวิจัยดังกล่าว คือ นักเรียนต้องการให้ครูนำเอาปัญหาสังคม การเมือง การปกครองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมาอภิปรายเสมอ ๆ

จะเห็นได้ว่า การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองนั้นมีผลต่อการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตยของนักเรียน ถ้าครูมีวิธีการสอนดี มีอุปกรณ์ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายและแสดงความคิดเห็น ก็จะทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตยได้

แบบวัดทัศนคติของลิเคิร์ท และแบบสอบถามขงสถานการณ์

ผู้วิจัย ศึกษาแบบวัดทัศนคติของ ลิเคิร์ท และแบบสอบถามขงสถานการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามวัดความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วิธีสร้างแบบวัดทัศนคติแบบของ ลิเคิร์ท (Likert's Method) ชั้นแรกต้อง

¹ สุธรรมมา สุจวิตตานนท์, "การศึกษการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในโรงเรียนสาธิต 4 แห่ง ในจังหวัดพระนคร" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509), (อัครสำเนา). หน้า 37 - 42.

² สิริมา พอค้า, "ความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพระนครที่มีต่อวิชาหน้าที่พลเมือง" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510), (อัครสำเนา). หน้า 32.

³ Richard C. Remy, "High School Seniors' Attitudes Toward their Civics and Government Instruction" Social Education, 36 (October, 1972), p. 591 - 596.

รวบรวมข้อความที่เกี่ยวข้องในสิ่งที่จะศึกษาให้มากที่สุด แล้วจึงนำข้อความมาตั้งเป็นสิ่งที่เรา
ให้ผู้ตอบแสดงทัศนคติในทางบวกหรือทางลบ ผู้ตอบจะต้องตอบข้อความแต่ละข้อในมาตรา-
ประเมินค่า (Rating Scale) 5 อันดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่-
เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในการตรวจให้คะแนนข้อความจะกำหนดน้ำหนักให้-
ไว้เช่นนี้คือ ถ้าเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความที่แสดงทัศนคติทางบวก จะได้คะแนน 5 คะแนน
และน้ำหนักจะลดลงตามลำดับเป็น 4, 3, 2, และ 1 ในทำนองเดียวกัน น้ำหนักจะกลับ
กันสำหรับข้อความที่แสดงทัศนคติทางลบคือ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความดังกล่าวจะได้คะแนน
1 คะแนน แล้วเพิ่มขึ้นตามลำดับ ฉะนั้นไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความที่แสดงทัศนคติทางลบ
จะได้คะแนนสูงสุดถึง 5 คะแนน¹

วิธีสร้างแบบสอบถามแบบยกสถานการณ์ (Situation Questionnaire) เป็นแบบ-
สอบถามที่กำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ขึ้น แล้วให้ผู้ตอบตอบคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น ๆ
โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการตัดสินใจ หรือการปฏิบัติตน เมื่ออยู่ในสถานการณ์ดัง-
กล่าว ลักษณะของแบบสอบถามจะมีอยู่ 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 จะเป็นสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น
ส่วนที่ 2 จะเป็นคำถามที่ถามความรู้สึกหรือการตัดสินใจของผู้ตอบ และส่วนที่ 3 จะเป็น
คำตอบที่กำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความคิดเห็นของตนเองในการแก้ปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ²

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ชุมพร บงกิตติกุล, วิธีการของลิเคิร์ต, การวัดทางจิตวิทยา : เบื้องต้น
(ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 178 - 179.

² วันทนี ชูศิลป์, "แบบสอบถามยกสถานการณ์," ระเบียบวิธีการวิจัย
(พิมพ์โลก : สองแควการพิมพ์, 2524), หน้า 229 - 232.

ตัวอย่างคำถามและคำตอบแบบยกสถานการณ์

(๐) นักเรียนเก็บปากกาได้ในบริเวณโรงเรียน โดยไม่มีใครเห็น นักเรียนจะอย่างไร

- ก. คอยติดตามว่ามีใครแจกรูว่าปากกาหาย แล้วนำไปคืนเขา
- ข. มอบให้ครูประจำชั้น ประกาศหาเจ้าของ
- ค. สอบถามเพื่อนสนิทว่าเป็นของใคร
- ง. เสนอขายให้เพื่อน ๆ ในราคาถูก
- จ. ถ้าเจ้าของทวงถามจึงจะให้

การตรวจให้คะแนน ตัวเลือกที่กำหนดในข้อคำตอบสามารถแปลงเป็นรูปคะแนนได้ เนื่องจากตัวเลือกในคำถามข้อหนึ่ง ๆ มีลักษณะการกระทำที่แสดงถึงคุณลักษณะที่วัดได้ ดังคำถามข้อ (๐) จะตรวจให้คะแนนดังนี้

ถ้าเลือกตอบข้อ ก.	ได้ 4	คะแนน
ถ้าเลือกตอบข้อ ข.	ได้ 5	คะแนน
ถ้าเลือกตอบข้อ ค.	ได้ 3	คะแนน
ถ้าเลือกตอบข้อ ง.	ได้ 1	คะแนน
ถ้าเลือกตอบข้อ จ.	ได้ 2	คะแนน

ผู้วิจัยเห็นว่า การสร้างแบบสอบถามแบบยกสถานการณ์นี้มีคุณลักษณะที่ตรงกับความต้องการของผู้วิจัยในการสร้างเครื่องมือ เพื่อวัดความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตยของนักเรียน เนื่องจากว่า ลักษณะของแบบสอบถามมี 3 ส่วนคือ เริ่มต้นจากการสร้างสถานการณ์คำถามและการตอบ ซึ่งผู้ตอบจะเลือกตอบข้อใดข้อหนึ่งที่ตนเองเห็นว่า เป็นพฤติกรรมที่จะแสดงหรือโต้ตอบต่อสถานการณ์นั้น ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามแบบยกสถานการณ์มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อวัดความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนทดลองหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

สำหรับแบบวัดทัศนคติของ ดิเคิร์ทนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ตรงกับความต้องการในการสร้างแบบสอบถามที่เป็นตัวคำตอบ ซึ่งคำตอบแต่ละข้อจะไล่คะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดจากแบบวัดทัศนคติของดิเคิร์ท ในการใ้หน้าหนักของคำตอบแต่ละข้อ และจากแบบสอบถามแบบยกสถานะการณ ในการสร้างคำถามและตัวเลือก

ระดับความถี่ของเรื่องประชาธิปไตย ศรีเพชร มีศิริ ได้ทำการศึกษา ระดับความถี่ของเรื่องเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีในวิถีทางประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในภาคเหนือ และสามารถวัดระดับความถี่ของเรื่องออกมาได้ 5 ระดับคือ

ระดับที่ 1 หมายถึง พฤติกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงความถี่ของเรื่องที่บุคคลทั่วไปยอมรับว่าไม่ควรปฏิบัติ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมประชาธิปไตย

ระดับที่ 2 หมายถึง พฤติกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงความถี่ของเรื่องที่บุคคลทั่วไปยอมรับว่า ไม่ควรปฏิบัติ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมประชาธิปไตยและควรได้รับการปรับปรุง

ระดับที่ 3 หมายถึง พฤติกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงความถี่ของเรื่องที่บุคคลทั่วไปยอมรับว่า ปฏิบัติได้ในสังคมประชาธิปไตย แต่ยังมีพฤติกรรมอื่นที่ควรปฏิบัติได้ดีกว่า

ระดับที่ 4 หมายถึง พฤติกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงความถี่ของเรื่องที่บุคคลทั่วไปยอมรับว่าปฏิบัติได้ในสังคมประชาธิปไตย อันเป็นการเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

ระดับที่ 5 หมายถึง พฤติกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงความถี่ของเรื่องที่บุคคลทั่วไปยอมรับว่า เป็นพฤติกรรมในอุดมคติของสังคมประชาธิปไตยอัน เป็นการเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ แม้ว่าตนเองจะได้รับความเดือดร้อน ¹

¹ ศรีเพชร มีศิริ, "ความถี่ของเรื่องเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในภาคกลาง" : 11. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ 2521

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับระดับความถี่รวมยอด เรื่องการเพิ่มพลเมืองศิษย์ ศรเพชร มีศรี ซึ่งจำแนกเป็น 5 ระดับ แล้วเห็นว่า มีลักษณะตรงกับแนวการสร้างแบบสอที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแบบการจำแนกความถี่รวมยอดนี้มาปรับปรุงให้แบบของตนเอง เพื่อใช้ในการสร้างแบบสอเฉพาะตอนที่ เป็นคำตอบที่เป็นตัวเลือก 5 ระดับ เท่านั้น

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และ 2503

ต่อไปนี้เป็น การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และ 2503 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหา วิธีสอน วัสดุเรียน เวลาเรียนและการประเมินผล

1. จุดมุ่งหมาย หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นถึงปัญหาของสังคม ซึ่งเป็นปัญหาของส่วนรวมและจะคองร่วมกันแก้ไข สำหรับความมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 นั้น จะส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล
2. การจัดเนื้อหา หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีการจัดเนื้อหาวิชาแบบบูรณาการ โดยให้แต่ละวิชาที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกันมาไว้ในกลุ่มวิชาเดียวกัน และการจัดเนื้อหายังคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นได้ ทั้งนี้ เนื่องจากว่าหลักสูตรฉบับ พุทธศักราช 2521 มีความต้องการให้คนเกิดการเรียนรู้อย่างเบ็ดเสร็จ สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข สมควรแก่สภาพ ในขณะที่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ได้แยกเนื้อหาวิชาออกเป็นรายวิชา และมีลักษณะของการเรียนเพื่อการฝึกปฏิบัติในชั้นสูง ๆ ขึ้นไป
3. วิธีสอน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนมาก โดยระบุว่า จะต้องสอนคนให้คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ โดยรู้จักขั้นตอนของการแก้ปัญหา ฉะนั้นบทบาทของครูจึงต้องเปลี่ยนไป จากการสอน-

หนังสือมาเป็นการสอนคน วิธีที่การสอนจึงจำเป็นต้องมีหลายลักษณะ เช่น การสอนแบบอภิปราย แบบทำงานเป็นกลุ่ม และแบบสืบสวนสอบสวน เป็นต้น ความมุ่งหมายก็เพื่อให้ นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเนื้อหาที่จะสอน และให้ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของนักเรียนมากที่สุด นักเรียนจะได้เกิดความชำนาญในการฝึกการแก้ปัญหา จนสามารถ อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข สำหรับการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ครูส่วนมากยังคงใช้วิธีบรรยาย และครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน นักเรียนต้องใช้วิธีท่องจำบทเรียนมากกว่า ได้ปฏิบัติกิจกรรม

4. ทั่วผู้เรียน ผู้เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีบทบาทมากขึ้นในการเรียน เพราะหลักสูตรฉบับนี้ได้เน้นทั่วผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง นั่นคือ นักเรียนมีโอกาสได้เรียนในสิ่งที่ตนเองสนใจ และมีโอกาสในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเองเพิ่มขึ้น ซึ่งมากกว่านักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503

5. การกำหนดเวลาเรียน ตลอดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ใช้เวลาเรียน 6 ปี แต่ละปีกำหนดให้เรียน 200 วัน หรือ 1,000 ชั่วโมง แต่สำหรับเวลาเรียนในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 จะใช้เวลาเรียน 7 ปี ในแต่ละปีกำหนดให้เรียนสัปดาห์ละ 5 วัน และปีหนึ่งจะต้องมีเวลาเรียนไม่ต่ำกว่า 35 สัปดาห์

6. การประเมินผล ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โรงเรียนมีอำนาจและหน้าที่ในการประเมินผลการเรียนทุกชั้น ยกเว้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และการประเมินผลได้เน้นด้านการประเมินเพื่อพัฒนาเด็ก (Formative Evaluation) นอกเหนือไปจากการประเมินผลเพื่อตัดสินได้ตก (Sumative Evaluation) อีกด้วย ส่วนหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 นั้น โรงเรียนมีอำนาจและหน้าที่ในการประเมินผลเฉพาะชั้นที่ไม่ใช่ตัวประโยคคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 5 และ 6 สำหรับการประเมินผลชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 7 นั้น เป็นอำนาจและหน้าที่ของอำเภอ และจังหวัดตามลำดับ ซึ่งจะประเมินผล เพื่อตัดสินได้ตก (Sumative Evaluation) แต่เพียงอย่างเดียว

ดังนั้น จะเห็นว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แตกต่างไปจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 หลายประการ นับตั้งแต่มีจุดมุ่งหมายที่มุ่งหวังให้เกิดคุณสมบัติตามที่สังคมไทยต้องการ วิธีสอน ตัวผู้เรียน เวลาเรียน และการประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พยายามที่จะอุดช่องโหว่ของการศึกษาตามแบบหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ให้มีน้อยลงเท่าที่จะทำได้ และยังมีมุ่งให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์ในการเรียน ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ในชีวิตจริง เพื่อที่จะอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ดังนั้นนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 น่าจะมีคะแนนความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 จึงเป็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาดูว่า จะมีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตย ระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 และ 2521 หรือไม่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย